

Т.Ю. Єрліна, Національний банк України

ІНСТРУМЕНТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Економіка країни розвивається як завдяки законам саморегулювання, так і під впливом державних механізмів регулювання.

Регулювання державою макроекономічних процесів являє собою способи досягнення визначених цілей за допомогою впливу на економічні процеси. Ціллю може бути, наприклад, конкретний рівень приросту валового внутрішнього продукту, інфляції, валютного курсу, монетарних агрегатів, зайнятості.

Державне регулювання здійснюють органи державного управління (органи законодавчої та виконавчої влади, центральний банк).

Вплив держави на економічний розвиток здійснюється через такі інструменти та механізми, як регулювання ціноутворення, відсоткових ставок, системи оподаткування і пільг, антимонопольне регулювання, інвестиційна політика, державні замовлення та ін. Серед головних інструментів державного регулювання економічних процесів більшість дослідників визначають грошово-кредитну політику та фіскальну політику.

Грошово-кредитна (монетарна) політика в Україні, згідно Закону України "Про Національний банк України", – це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на регулювання економічного зростання, стримування інфляції та забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу. Вона проводиться Національним банком України. Засобами грошово-кредитної політики НБУ є: норма обов'язкового резервування, рефінансування банків, операції на відкритому ринку з цінними паперами, операції з власними борговими зобов'язаннями, процентна політика, регулювання руху капіталу, золотовалютний резерв.

Фіскальна (бюджетно-податкова) політика – комплекс заходів у бюджетній сфері, спрямованих на регулювання економічного зростання, сукупного попиту, виробництва, зайнятості, стримування інфляції, фінансування соціальних програм через механізм перерозподілу валового внутрішнього продукту в країні. Інструментами перерозподілу є оподаткування, плата за користування послугами, що постачаються державою, державні закупівлі, субсидії, трансферти, тобто державні надходження і видатки, а також способи покриття дефіциту бюджету. Фіскальну політику проводить уряд.

Як грошово-кредитна, так і фіскальна політика може бути стимулюючою (експансивною) або обмежуючою (рестриктивною).

Як бачимо, цілі грошово-кредитної та фіскальної політики держави в основному схожі, проте засоби їх досягнення різні. І грошово-кредитна, і фіскальна політика регулюють обсяг грошової маси, але за допомогою різних інструментів. Тому важливим є ефективне поєднання монетарних і фіскальних важелів таким чином, щоб вони взаємодоповнювалися, а не суперечили одні іншим. З метою досягнення цього центральний банк і уряд проводять взаємні консультації з питань проведення своїх політик, надають один одному інформацію, що має вплив на формування політики відповідного органу. У

багатьох розвинених країнах центральний банк і уряд ефективно та узгоджено співпрацюють, орієнтуючись на цільовий показник із інфляції. Якщо цільового показника немає, прогнозування таких взаємопов'язаних показників, як інфляція, монетарні агрегати, валовий внутрішній продукт, дефіцит бюджету, має відбуватись одночасно, системно та комплексно.